

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักอยู่ 3 ประการ คือ (1) เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นด้านสภาพแวดล้อมโรงเรียนตามการรับรู้ของนักเรียน โดยใช้เทคนิคเสียงจากภาพและเทคนิคการสนทนากลุ่ม (2) เพื่อเปรียบเทียบลักษณะของความต้องการจำเป็นระหว่างการใช้เทคนิคเสียงจากภาพและเทคนิคการสนทนากลุ่มในด้านความสอดคล้องของความต้องการจำเป็น และลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น และ (3) เพื่อเปรียบเทียบผลของการใช้เทคนิคเสียงจากภาพและเทคนิคการสนทนากลุ่มในด้านคุณลักษณะของผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมหลังจากมีการเสริมสร้างพลังอำนาจให้มีการใช้เทคนิคทั้งสองแบบในการประเมินความต้องการจำเป็น และความคิดเห็นของผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่มีต่อการใช้เทคนิคเสียงจากภาพและเทคนิคการสนทนากลุ่มในการประเมินความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับความยากง่ายในการปฏิบัติ ความพึงพอใจ และความเหมาะสมของเทคนิค โดยมีขั้นตอนดำเนินการวิจัยมีดังนี้

การกำหนดโรงเรียนเพื่อใช้เป็นสนามวิจัยและผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม

1. เกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกโรงเรียนเพื่อเป็นสนามวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกโรงเรียนดังนี้

1. บุคลากรในโรงเรียนต้องให้ความร่วมมือ เต็มใจ และให้ความช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี
2. ผู้บริหารโรงเรียนต้องการรับรู้ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมโรงเรียนเพื่อนำข้อมูลเหล่านี้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนา ปรับปรุง และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
3. คำนึงถึงลักษณะพื้นที่และสถานที่ตั้งของโรงเรียนเป็นสำคัญ เนื่องจากผู้วิจัยต้องเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลและต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูล ดังนั้นต้องรู้และสามารถใช้ภาษาถิ่นในสนามวิจัยที่ศึกษาเสมือนเป็นบุคคลในท้องถิ่นนั้นได้
4. มีบุคลากรในโรงเรียนที่ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยผู้วิจัย ให้ความช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก ช่วยสร้างสัมพันธภาพ และให้การสนับสนุนแก่ผู้วิจัยให้สามารถเข้าไปในโรงเรียนเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลระหว่างผู้วิจัยกับผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมได้เป็นอย่างดี

โรงเรียนซึ่งเป็นสนามวิจัยครั้งนี้เป็นโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 1 แห่ง ที่ภาคใต้ ซึ่งจะไม่ระบุรายชื่อโรงเรียน เพราะประเด็นที่ศึกษาในครั้งนี้เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นด้านสภาพแวดล้อมโรงเรียนซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อการบริหารงานของโรงเรียนได้

2. เกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาคัดเลือกผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม

ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2541 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งที่ภาคใต้ มีด้วยกันจำนวน 2 กลุ่ม ๆ ละ 11 คน แต่ละกลุ่มประกอบด้วย กลุ่มของผู้ดำเนินการซึ่งคือนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 3 คน และกลุ่มของผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 8 คน ในแต่ละกลุ่มแบ่งผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้ดำเนินการ ประกอบด้วย ผู้ดำเนินการสนทนาและอภิปรายกลุ่ม ผู้จัดบันทึกข้อมูล และผู้บริการทั่วไป ซึ่งทำหน้าที่เป็นกลุ่มผู้ดำเนินการสนทนาและอภิปรายกลุ่ม รวมทั้งจัดการประสานงานเกี่ยวกับการวางแผนการทำงานของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกดังนี้

1. เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เนื่องจากจะต้องสามารถควบคุมกลุ่มให้ดำเนินการไปอย่างราบรื่น เป็นบุคคลที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชื่อถือและไว้วางใจ และสามารถให้คำแนะนำแก่ผู้ให้ข้อมูลได้

2. มีทักษะและความสามารถในการพูด สามารถสรุปสาระสำคัญของประเด็นที่พูดได้เป็นอย่างดี ตั้งคำถามและจุดประเด็นคำถามแก่ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมให้แสดงความคิดเห็นและความรู้สึกออกมาอย่างเต็มที่ในช่วงการสนทนาและอภิปรายกลุ่ม

3. เป็นผู้นำกลุ่ม สามารถควบคุมกลุ่มให้ดำเนินการสนทนาไปอย่างราบรื่น รู้จักธรรมชาติและคุณลักษณะของผู้เข้าร่วมสนทนา และเป็นที่ไว้วางใจของผู้เข้าร่วมสนทนา

4. มีความเต็มใจและยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย

นอกจากนี้บทบาทของกลุ่มผู้ดำเนินการในเทคนิคเสียงจากภาพจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้กล้องถ่ายรูป สามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับรูปแบบ ขั้นตอน และวิธีการถ่ายภาพแก่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้ และกระตุ้นผู้ให้ข้อมูลทุกคนเข้าใจในกระบวนการของเทคนิคเสียงจากภาพว่าเป็นกระบวนการอภิปรายกลุ่มและการปฏิบัติงานร่วมกัน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ทำหน้าที่ประเมินความต้องการจำเป็นโดยใช้เทคนิคการประเมินที่ต่างกัน ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกดังนี้

1. เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เนื่องจากเป็นการเปิดโอกาสและให้ความสำคัญกับความรู้สึกนึกคิดของกลุ่มเด็กนักเรียนที่มีอายุน้อยในการนำเสนอความต้องการจำเป็น โดยที่นักเรียนระดับชั้นดังกล่าวอาจมีข้อจำกัดในการในการนำเสนอความต้องการจำเป็น ดังนั้นการรับรู้ความต้องการจำเป็นที่แท้จริงย่อมทำให้สามารถแก้ไขปัญหาเกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้นักเรียนระดับชั้นดังกล่าวยังได้ผ่านการปรับตัวให้เข้ากับระบบและสภาพแวดล้อมโรงเรียนมาเป็นระยะเวลา 1 ปี จึงทำให้รับรู้ความต้องการจำเป็นได้เป็นอย่างดีอีกด้วย
2. มีความสนใจในการทำกิจกรรม
3. มีความเต็มใจและยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย

วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม

ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกคนได้มาโดยมาจากการคัดเลือกโดยการเสนอชื่อจากครูอาจารย์และเพื่อน ๆ ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงคัดเลือกผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมตามจำนวนที่ต้องการ แล้วทำการสุ่มเข้ากลุ่มในแต่ละรูปแบบของเทคนิคการประเมิน โดยใช้ตัวแปรคุณลักษณะของผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมคือ เพศ วัย ความสามารถในการทำกิจกรรมเป็นตัวแปรจับคู่ (matching) เพื่อควบคุมตัวแปรภูมิหลังเหล่านี้ให้มีความเท่าเทียมกันในทั้งสองกลุ่ม ซึ่งอาจจะส่งผลต่อความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมโรงเรียนที่แตกต่างกัน

อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

อุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล สามารถแบ่งตามรูปแบบของเทคนิคการประเมินความต้องการจำเป็น ได้ดังนี้

1. อุปกรณ์ของเทคนิคเสียงจากภาพ ประกอบด้วย กล้องถ่ายรูป ฟิล์ม แฟลช สมุดติดภาพ เทปบันทึกเสียง แนวทางการสนทนาและอภิปรายกลุ่ม
2. อุปกรณ์ของเทคนิคการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยเทปบันทึกเสียง แนวทางการสนทนากลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมหลังจากได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจให้มีการใช้เทคนิคเสียงจากภาพและเทคนิคการสนทนากลุ่มในการประเมินความต้องการจำเป็น

แบบสัมภาษณ์ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมหลังจากได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจให้มีการใช้เทคนิคเสียงจากภาพและเทคนิคการสนทนากลุ่มในการประเมินความต้องการจำเป็นทั้งกลุ่มที่ประเมินด้วยเทคนิคเสียงจากภาพและเทคนิคการสนทนากลุ่มที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีขั้นตอนและกระบวนการสร้างเหมือนกัน ประกอบด้วยแนวทางการสัมภาษณ์จำนวน 5 ข้อ (ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์แสดงในภาคผนวก ข) รายละเอียดและขั้นตอนการสร้างมีดังนี้

1. กำหนดกรอบความคิดที่ต้องการจะศึกษา ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในเทคนิคการประเมิน ความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม และทักษะการพูดและความสามารถในการแสดงออก
2. ศึกษารูปแบบและขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์จากเอกสาร และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง
3. สร้างแนวทางการสัมภาษณ์ตามกรอบความคิดที่ต้องการศึกษาให้ครอบคลุมตามประเด็น ได้จำนวน 5 ข้อ
4. ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา การใช้ภาษา และรูปแบบการพิมพ์
5. ปรับปรุงและแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา
6. จัดทำเป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมหลังจากได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจให้มีการใช้เทคนิคเสียงจากภาพและเทคนิคการสนทนากลุ่มในการประเมินความต้องการจำเป็น

แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมหลังจากได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจให้มีการใช้เทคนิคทั้งสองในการประเมินความต้องการจำเป็นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นชนิดมาตราประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อให้ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งของเทคนิคเสียงจากภาพและเทคนิคการสนทนากลุ่มประเมินตนเองช่วงก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม (ตัวอย่างแบบประเมินแสดงในภาคผนวก ข) โดยใช้เกณฑ์ในการตอบและแบ่งระดับคะแนน ดังนี้

- 5 หมายถึง ตนเองได้รับการพัฒนาหรือมีคุณลักษณะหรือพฤติกรรมนั้น ๆ ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง ตนเองได้รับการพัฒนาหรือมีคุณลักษณะหรือพฤติกรรมนั้น ๆ ในระดับมาก
- 3 หมายถึง ตนเองได้รับการพัฒนาหรือมีคุณลักษณะหรือพฤติกรรมนั้น ๆ ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ตนเองได้รับการพัฒนาหรือมีคุณลักษณะหรือพฤติกรรมนั้น ๆ ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง ตนเองได้รับการพัฒนาหรือมีคุณลักษณะหรือพฤติกรรมนั้น ๆ ในระดับน้อยที่สุด

รายละเอียดและขั้นตอนการสร้างมีดังนี้

1. กำหนดประเด็นที่จะศึกษาคุณลักษณะของผู้มีส่วนร่วมในการประเมินความต้องการจำเป็น ได้ประเด็นที่ศึกษาทั้งสิ้นจำนวน 10 ประเด็น คือ ความรู้ความเข้าใจในเทคนิคการประเมิน ความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม/การทำงานร่วมกับผู้อื่น การมีบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง ความสามารถในการพูดและแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมหรือสาธารณะ การวางแผนการทำงาน การประสานงานกับเพื่อน ๆ ความสามารถในการแก้ปัญหา ความกล้าแสดงออก ความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ และความเป็นผู้นำ
2. ศึกษารูปแบบและขั้นตอนการสร้างแบบประเมินตนเองจากเอกสาร และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง
3. นำประเด็นที่ต้องการศึกษาจำนวน 10 ประเด็น มาสร้างเป็นแบบประเมินตนเองตามรูปแบบที่กำหนดไว้
4. นำแบบประเมินตนเองให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา การใช้ภาษา และรูปแบบการพิมพ์
5. ปรับปรุงและแก้ไขแบบประเมินตนเองตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา
6. จัดพิมพ์เป็นแบบประเมินตนเองฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. แบบสัมภาษณ์ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อการใช้เทคนิคเสียงจากภาพและเทคนิคการสนทนากลุ่มในการประเมินความต้องการจำเป็น

การกำหนดกรอบความคิดและประเด็นการสัมภาษณ์ รวมถึงขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้ศึกษาความคิดเห็นของผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่มีต่อการใช้เทคนิคเสียงจากภาพและเทคนิคการสนทนากลุ่มในการประเมินความต้องการจำเป็นนั้น ผู้วิจัยมีกระบวนการสร้างแบบสัมภาษณ์ทั้งสองฉบับเหมือนกัน ประกอบด้วยแนวทางการสัมภาษณ์จำนวนทั้งสิ้น 8 ข้อ (ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์แสดงในภาคผนวก ข) รายละเอียดและขั้นตอนการสร้าง มีดังนี้

1. กำหนดกรอบความคิดที่ต้องการจะศึกษา ได้แก่ ความยากง่ายในการปฏิบัติ ความพึงพอใจของผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม และความเหมาะสมของเทคนิค
2. ศึกษารูปแบบและขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์จากเอกสาร และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง
3. สร้างแนวทางการสัมภาษณ์ได้จำนวนทั้งสิ้น 8 ข้อ โดยมีความครอบคลุมตามกรอบความคิด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมในแต่ละรูปแบบของเทคนิคการประเมิน

4. ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา การใช้ภาษา และรูปแบบการพิมพ์
5. ปรับปรุงและแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา
6. จัดทำเป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนและกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนและกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเข้าไปสร้างสัมพันธภาพกับคณะครูอาจารย์และนักเรียนในโรงเรียนซึ่งเป็นสนามวิจัย ในช่วงระหว่างวันที่ 20 ตุลาคม - 2 พฤศจิกายน 2541 เพื่อสร้างความสนิทสนมและความคุ้นเคยโดยมีครูอาจารย์ในโรงเรียนเป็นผู้ช่วยผู้วิจัยที่คอยช่วยเหลือและอำนวยความสะดวก ผู้วิจัยได้แนะนำตัวและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมนำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยให้กับโรงเรียน หลังจากนั้นทำการศึกษาและสังเกตลักษณะสภาพแวดล้อมโรงเรียนทั่ว ๆ ไปเพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐาน แล้วจึงคัดเลือกผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมตามจำนวนและคุณลักษณะตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ดังที่กล่าวมา

ขั้นตอนที่ 2 การเสริมสร้างพลังอำนาจแก่ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม

เมื่อคัดเลือกผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมตามเกณฑ์และคุณสมบัติที่กำหนดได้แล้ว ผู้วิจัยได้สุ่มผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้ง 22 คนเข้ากลุ่มตามรูปแบบของเทคนิคการประเมินทั้ง 2 กลุ่มโดยใช้ตัวแปรคุณลักษณะของผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม คือ เพศ วัย ความสามารถในการทำกิจกรรมเป็นตัวแปรจับคู่ หลังจากนั้นได้ดำเนินการเสริมสร้างพลังอำนาจแก่ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมในช่วงระหว่างวันที่ 3 -20 พฤศจิกายน 2541 โดยการให้ความรู้ ให้คำปรึกษาและคำแนะนำต่าง ๆ ตลอดจนการฝึกฝนอบรม และการทดลองปฏิบัติกิจกรรมเพื่อให้ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเกิดความรู้ความเข้าใจ และเกิดความมั่นใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างหลักสูตรการพัฒนาและฝึกอบรมจำนวน 2 หลักสูตร รวมทั้งเอกสารประกอบการฝึกอบรม (ตัวอย่างเอกสารประกอบการฝึกอบรมแสดงในภาคผนวก ก) จำแนกตามรูปแบบของเทคนิคการประเมิน ดังนี้

1. หลักสูตรการพัฒนาและฝึกอบรมผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ประเมินความต้องการจำเป็นโดยใช้เทคนิคเสียงจากภาพ มีระยะเวลาการพัฒนาและฝึกอบรมตามเนื้อหาในหลักสูตรทั้งสิ้น 20 ชั่วโมง จำแนกหลักสูตรเป็นภาคบรรยาย 6 ชั่วโมง และภาคปฏิบัติ 14 ชั่วโมง

2. หลักสูตรการพัฒนาและฝึกอบรมผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ประเมินความต้องการจำเป็นโดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม มีระยะเวลาการพัฒนาและฝึกอบรมตามเนื้อหาในหลักสูตรทั้งสิ้น 14 ชั่วโมง จำแนกหลักสูตรเป็นภาคบรรยาย 6 ชั่วโมง และภาคปฏิบัติ 8 ชั่วโมง

สำหรับโครงสร้างของหลักสูตรมีรายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 โครงสร้างหลักสูตรการพัฒนาและฝึกอบรมผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม

หลักสูตร	เทคนิคเสียงจากภาพ			เทคนิคการสนทนากลุ่ม		
	เนื้อหา	จำนวน ชั่วโมง	ผู้เข้าอบรม	เนื้อหา	จำนวน ชั่วโมง	ผู้เข้าอบรม
ภาคบรรยาย	1. มโนทัศน์การประเมินความต้องการจำเป็น	2	ผู้ดำเนินการ / ผู้ให้ข้อมูล	1. มโนทัศน์การประเมินความต้องการจำเป็น	2	ผู้ดำเนินการ / ผู้ให้ข้อมูล
	2. มโนทัศน์ของเทคนิค	2		2. มโนทัศน์ของเทคนิค	2	
	3. อุปกรณ์และการใช้กล้องถ่ายรูป	2				
	รวม	6	รวม	4		
ภาคปฏิบัติ	1. การเขียนคำบรรยายภาพ	14	ผู้ให้ข้อมูล	1. การสร้างแนวทางการสนทนากลุ่ม	2	ผู้ดำเนินการ / ผู้ให้ข้อมูล
	2. การเสนอภาพถ่ายในอภิปรายกลุ่ม		ผู้ให้ข้อมูล	2. การทดลองประเมินความต้องการจำเป็นโดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม	6	
	3. การสร้างแนวทางการสนทนากลุ่ม		ผู้ดำเนินการ			
	4. การทดลองประเมินความต้องการจำเป็นโดยใช้เทคนิคเสียงจากภาพ		ผู้ดำเนินการ / ผู้ให้ข้อมูล			
รวม	รวม	8				
รวมระยะเวลาทั้งหลักสูตร 20 ชั่วโมง				รวมระยะเวลาทั้งหลักสูตร 14 ชั่วโมง		

จากตารางโครงสร้างหลักสูตรการพัฒนาและฝึกอบรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้ มีระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของทั้งสองกลุ่มไม่เท่ากัน กล่าวคือผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทคนิคเสียงจากภาพมีระยะเวลาในการฝึกอบรมมากกว่าผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทคนิคการสนทนากลุ่มอยู่จำนวน 6 ชั่วโมง เพื่อใช้เวลาดังกล่าวในการทดลองบันทึกภาพถ่ายเพื่อนำเสนอในช่วงของการสนทนาและอภิปรายกลุ่ม ซึ่งระยะเวลาดังกล่าวไม่ส่งผลต่อการให้ข้อมูลที่แตกต่างกันในช่วงของการประเมินความต้องการจำเป็น เนื่องจากผู้วิจัยไม่ได้เข้าไปฝึกฝน อบรม หรือให้ความรู้แก่ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเพิ่มเติมนอกเหนือไปจากผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทคนิคการสนทนากลุ่ม

สำหรับขั้นตอนและรายละเอียดการเสริมสร้างพลังอำนาจแก่ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งสองกลุ่มนั้น ปรากฏดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ขั้นตอนและรายละเอียดการเสริมสร้างพลังอำนาจแก่ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม

ระยะเวลา	เทคนิคเสียงจากภาพ	เครื่องมือ/ อุปกรณ์	ระยะเวลา	เทคนิคการสนทนากลุ่ม	เครื่องมือ/ อุปกรณ์
3 พ.ย.41 (2 ช.ม)	<ul style="list-style-type: none"> ผู้วิจัยให้ความรู้เกี่ยวกับนิยาม ประเภท และประโยชน์ของการประเมินความต้องการจำเป็นแก่ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม 	-	3 พ.ย.41 (2 ช.ม)	<ul style="list-style-type: none"> ผู้วิจัยให้ความรู้เกี่ยวกับนิยาม ประเภท และประโยชน์ของความต้องการจำเป็นแก่ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม 	-
5 พ.ย.41 (4 ช.ม)	<ul style="list-style-type: none"> ผู้วิจัยให้ความรู้เกี่ยวกับเทคนิคเสียงจากภาพในการใช้ เป็นเครื่องมือสำหรับการประเมินความต้องการจำเป็นแก่ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม 	<ul style="list-style-type: none"> ใบความรู้ ตัวอย่างภาพถ่าย 	5 พ.ย.41 (4 ช.ม)	<ul style="list-style-type: none"> ผู้วิจัยให้ความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการสนทนากลุ่มในการใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการประเมินความต้องการจำเป็นแก่ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม 	<ul style="list-style-type: none"> ใบความรู้ วิดีโอเทป
	<ul style="list-style-type: none"> ผู้วิจัยอบรมการใช้กล้องถ่ายรูป วิธีการ ขั้นตอนและเทคนิคการถ่ายภาพแก่ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม 	<ul style="list-style-type: none"> กล้องถ่ายรูป ฟิล์ม 			
10 พ.ย.41 (2.ช.ม)	<ul style="list-style-type: none"> ผู้วิจัยฝึกฝนการนำเสนอภาพถ่ายที่สะท้อนความต้องการจำเป็นนำเสนอในช่วงการสนทนาและอภิปรายกลุ่มโดยนำภาพถ่ายตัวอย่างมาฝึกฝนการกำหนดกรอบความคิดจากภาพและการพูดนำเสนอ 	<ul style="list-style-type: none"> ภาพถ่าย 	6 พ.ย.41 (2 ช.ม)	<ul style="list-style-type: none"> ผู้วิจัยฝึกฝนผู้เข้าร่วมสนทนาและผู้ดำเนินการในการประเมินความต้องการจำเป็นด้านการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 	<ul style="list-style-type: none"> แนวทางการสนทนากลุ่ม
11-16 พ.ย. 41 (6ช.ม)	<ul style="list-style-type: none"> ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทดลองประเมินความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ โดยผู้วิจัยจัดกล้องถ่ายรูป ฟิล์มให้กับผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อฝึกปฏิบัติในการถ่ายภาพ 	<ul style="list-style-type: none"> กล้องถ่ายรูป/ ฟิล์ม แบบบันทึกการถ่ายภาพ 	9 พ.ย 41 (2 ช.ม)	<ul style="list-style-type: none"> ผู้วิจัยฝึกฝนผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มผู้ดำเนินการในการทำหน้าที่ผู้ดำเนินการกลุ่ม 	<ul style="list-style-type: none"> ใบความรู้ วิดีโอเทป

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ระยะเวลา	เทคนิคเสียงจากภาพ	เครื่องมือ/ อุปกรณ์	ระยะเวลา	เทคนิคการสนทนากลุ่ม	เครื่องมือ/ อุปกรณ์
16 พ.ย.41 (2 ช.ม)	<ul style="list-style-type: none"> ผู้วิจัยจัดทำสมุดติดภาพถ่ายและให้คำปรึกษาแก่ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมในการนำภาพถ่ายจากการทดลองประเมินความต้องการจำเป็นมาเขียนคำบรรยายภาพเพื่อสะท้อนความต้องการจำเป็น 	<ul style="list-style-type: none"> สมุดติดภาพถ่าย 	18 พ.ย.41 (2 ช.ม)	<ul style="list-style-type: none"> ผู้วิจัยให้ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอน บทบาทของผู้ดำเนินการแก่ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม และแนะนำแนวทางการสร้างแนวทางการสนทนากลุ่ม 	<ul style="list-style-type: none"> ใบความรู้ วิดีโอเทป แนวทางการสนทนา
17 พ.ย.41 (2 ช.ม)	<ul style="list-style-type: none"> ผู้วิจัยให้ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอน บทบาทของผู้ดำเนินการแก่ผู้ดำเนินการสนทนา แนะนำแนวทางการสร้างแนวทางการสนทนาและอภิปรายกลุ่ม และทดลองการทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการสนทนาและอภิปรายกลุ่ม 	<ul style="list-style-type: none"> ใบความรู้ วิดีโอเทป แนวทางการสนทนา 	19 พ.ย.41 (2 ช.ม)	<ul style="list-style-type: none"> ผู้วิจัยทดลองจัดสนทนากลุ่ม เรื่อง ความต้องการจำเป็นด้านสุขภาพและความเป็นอยู่กับผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม 	
20 พ.ย.41 (2 ช.ม)	<ul style="list-style-type: none"> ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมและผู้ดำเนินการสนทนานำภาพถ่ายที่ได้จากการทดลองประเมินความต้องการจำเป็นด้วยเทคนิคเสียงจากภาพมาทดลองสนทนาและอภิปรายกลุ่ม 	<ul style="list-style-type: none"> ภาพถ่าย 			

ผลจากการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมในขั้นตอนของการฝึกฝนและทดลอง ประเมินความต้องการจำเป็นด้วยเทคนิคเสียงจากภาพและเทคนิคการสนทนากลุ่ม ปรากฏดังนี้

1. ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นผู้ดำเนินการ จากการสรุปผลร่วมกันระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มผู้ดำเนินการ พบว่าได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์เพื่อการพัฒนาและปรับปรุงขั้นตอนการดำเนินการ สนทนา การสร้างแนวทางการสนทนาและอภิปรายกลุ่ม การควบคุมกลุ่มสนทนาให้เป็นไปตามประเด็นที่ ต้องการศึกษา ยุทธวิธีการตั้งประเด็นคำถามและการควบคุมกลุ่ม

2. ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ทำหน้าที่เป็นผู้ให้ข้อมูล

2.1 ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทคนิคเสียงจากภาพ จากการสรุปผลของผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม พบว่าได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาและปรับปรุงเรื่องกระบวนการถ่ายภาพ การเขียนคำบรรยายภาพ และบทบาทหน้าที่ของการเข้าร่วมสนทนาและอภิปรายกลุ่ม

2.2 ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทคนิคการสนทนากลุ่ม จากการสรุปผลของผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม พบว่าได้ข้อเสนอแนะและข้อสังเกตเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในการเข้าร่วมสนทนากลุ่ม และการแสดงความคิดเห็นของตนเอง

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความต้องการจำเป็น

ภายหลังการเสริมสร้างพลังอำนาจในการประเมินความต้องการจำเป็นเสร็จสิ้น ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมในแต่ละรูปแบบของเทคนิคการประเมินได้ทำการประเมินความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมโรงเรียนตามขั้นตอนและระยะเวลาที่กำหนดไว้

สำหรับการประเมินความต้องการจำเป็นโดยใช้เทคนิคเสียงจากภาพนั้น ในขั้นตอนของการล้างฟิล์มและอัดภาพ ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการอำนวยความสะดวกให้ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม หลังจากนั้นจึงนำภาพถ่ายมาให้ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมคัดเลือกภาพถ่าย เขียนคำบรรยาย และกำหนดบริบทจากภาพในช่วงระหว่างวันที่ 6 -10 มกราคม 2542 แล้วทำการประมวลและจัดหมวดหมู่ภาพถ่ายเพื่อใช้เป็นสื่อในการนำเสนอช่วงการสนทนาและอภิปรายกลุ่ม ภาพรวมของกระบวนการประเมินความต้องการจำเป็นในแต่ละรูปแบบของเทคนิคการประเมิน ปรากฏดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ภาพรวมการประเมินความต้องการจำเป็นโดยใช้เทคนิคเสียงจากภาพและเทคนิค
การสนทนากลุ่ม

ระยะเวลา	การประเมินความต้องการจำเป็น ด้วยเทคนิคเสียงจากภาพ	ระยะเวลา	การประเมินความต้องการจำเป็น ด้วยเทคนิคการสนทนากลุ่ม
1 ธ.ค. 41 - 5 ม.ค. 42	1. ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นความต้องการจำเป็นตามการรับรู้ของ ตนเอง ดังนี้ 1.1 บันทึกภาพเรื่องราวและเหตุการณ์ที่ สะท้อนถึงความต้องการจำเป็น 1.2 คัดเลือกภาพเพื่อนำเสนอ 1.3 กำหนดบริบทจากภาพที่ถ่ายมา 1.4 ประมวลและจัดหมวดหมู่ภาพ		ผู้วิจัยพบปะ พูดคุย และติดตามผลการเสริม สร้างพลังอำนาจ และทบทวนบทบาทหน้าที่ใน การเข้าร่วมสนทนากลุ่มแก่ผู้มีส่วนร่วมใน กิจกรรม
12 ม.ค. 42	2. ดำเนินการสนทนาและอภิปรายกลุ่ม <ul style="list-style-type: none"> ● นำเสนอภาพถ่าย ● ผู้ดำเนินการตั้งประเด็นคำถามและ กระตุ้นให้ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมแสดง ความรู้สึก ข้อคิดเห็นและความต้องการ จำเป็นร่วมกัน ● วิเคราะห์ สรุปผลความต้องการจำเป็น 	13 ม.ค. 42	1. ดำเนินการสนทนากลุ่ม <ul style="list-style-type: none"> ● ผู้ดำเนินการตั้งประเด็นคำถามและ กระตุ้นให้ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมแสดง ความรู้สึก ข้อคิดเห็นและความต้องการ จำเป็นร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 4 การศึกษาคุณลักษณะของผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมหลังจากมีการเสริมสร้างพลังอำนาจให้มีการใช้เทคนิคเทคนิคเสียงจากภาพและเทคนิคการสนทนากลุ่มในการประเมินความต้องการจำเป็น

เป็นขั้นตอนหลังจากที่ได้ดำเนินการสนทนาและอภิปรายกลุ่มเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมหลังจากมีการเสริมสร้างพลังอำนาจให้มีการใช้เทคนิคทั้งสองแบบในการประเมินความต้องการจำเป็น และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการประเมินในแต่ละเทคนิคโดยการสัมภาษณ์ครูอาจารย์และผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม และให้ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทำแบบประเมินตนเอง โดยศึกษาข้อมูลดังกล่าวในช่วงระยะเวลา 1 เดือน เริ่มตั้งแต่วันที่ 15 มกราคม 2542 ถึงวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2542

การตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการวิจัย

เพื่อให้ข้อมูลซึ่งเป็นความต้องการจำเป็นที่ได้จากเทคนิคการประเมินทั้งสองแบบมีความน่าเชื่อถือและถูกต้อง ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการตรวจสอบข้อมูล (สูกางค์ จันทวานิช, 2540) ดังนี้

1. ผู้วิจัยให้บุคคลที่อยู่ในโรงเรียนช่วยยืนยันความเชื่อถือได้ของความต้องการจำเป็นที่ได้จากการประเมิน โดยตรวจสอบรับรองความถูกต้องด้วยการอ่านข้อมูลที่ตีความและวิเคราะห์แล้ว พร้อมทั้งให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม สามารถทักท้วงและยอมรับข้อมูลที่ผู้วิจัยนำเสนอ

2. ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) ดังนี้

2.1 การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) ความต้องการจำเป็นที่ได้จากการประเมินด้วยเทคนิคทั้งสองนั้น ผู้วิจัยนำไปตรวจสอบกับแหล่งของข้อมูลอีกครั้ง ทั้งแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคล โดยดูว่าเมื่อเวลา สถานที่ บุคคลต่างกันข้อมูลที่ได้มาจะเหมือนเดิมหรือไม่ อย่างไร

2.2 การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้เก็บข้อมูล (investigator triangulation) เนื่องจากผู้วิจัยมีผู้ช่วยเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนั้นการสรุปข้อมูลซึ่งเป็นความต้องการจำเป็นที่ได้จากการประเมินในแต่ละเทคนิคย่อมมีความแตกต่างกัน ด้วยเหตุนี้จึงศึกษาความถูกต้องของความต้องการจำเป็นจากผู้ช่วยแล้วนำความต้องการจำเป็นที่ได้มาตีความและสรุปผลอีกครั้งเพื่อจะได้มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

2.3 การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) คือ ตรวจสอบความต้องการจำเป็นที่ได้โดยการเก็บรวบรวมด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อนำมาประกอบกับความต้องการจำเป็นที่ได้ในแต่ละเทคนิค เป็นการตรวจสอบความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของความต้องการจำเป็นอีกครั้ง ด้วยวิธีการสังเกตสภาพแวดล้อมโรงเรียนด้วยตัวผู้วิจัยเอง การซักถาม และสัมภาษณ์บุคลากรในโรงเรียนเพิ่มเติม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้มีที่มาด้วยกันหลายประเภท คือ ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และการตอบแบบสอบถามของผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยแยกตามประเภทของข้อมูลที่ต้องการศึกษา ดังนี้

1. ข้อมูลซึ่งเป็นรายละเอียดเกี่ยวกับผลการประเมินความต้องการจำเป็น

ข้อมูลซึ่งเป็นรายละเอียดเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นที่ได้จากการประเมินในแต่ละรูปแบบของเทคนิคที่มีหลายแหล่ง คือ ข้อมูลจากการจดบันทึกของผู้จดบันทึก การถอดเทปในช่วงการสนทนา

และอภิปรายกลุ่ม และการเขียนคำบรรยายภาพของผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมในเทคนิคเสียงจากภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลเหล่านี้มาวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อใช้ประกอบการสรุปรายการความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมโรงเรียนที่ได้จากการสรุปของผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมในแต่ละรูปแบบของเทคนิคการประเมิน โดยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้ (สุภางค์ จันทวานิช, 2540)

1.1 การวิเคราะห์แบบอุปนัย (analytic induction) เป็นการตีความหมายทำความเข้าใจ และสรุปข้อมูลจากสภาพหรือเหตุการณ์เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมโรงเรียนที่ผู้วิจัยพบเห็น เช่น บริบทของโรงเรียนที่เป็นสนามวิจัย สภาพพื้นที่บรรยากาศของโรงเรียนและชุมชน เป็นต้น

1.2 การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (typological analysis) ผู้วิจัยใช้วิธีการจำแนกและแบ่งประเภทของข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นออกเป็นด้าน ๆ เพื่อให้เห็นข้อมูลได้อย่างชัดเจน

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการเปรียบเทียบข้อมูล (constant comparison) พิจารณาเชื่อมโยงความสัมพันธ์จากข้อมูล สร้างข้อสรุปจากข้อมูล แล้วทำการเปรียบเทียบและประมวลข้อมูลที่มีคุณลักษณะเหมือนหรือต่างกัน

ผู้วิจัยเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นด้านความสอดคล้องของความต้องการจำเป็นโดยพิจารณาจากจำนวนของความต้องการจำเป็นที่ได้จากการประเมินด้วยเทคนิคทั้งสองมีความสอดคล้องกันปริมาณมากน้อยเพียงใด ด้านลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นโดยพิจารณาจากน้ำหนักความสำคัญของความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญสูงสุดและสำคัญรองลงมา 10 ลำดับ

2 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมหลังได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจ ให้มีการใช้เทคนิคเสียงจากภาพและเทคนิคการสนทนากลุ่มในการประเมินความต้องการจำเป็น

2.1 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วสรุปเป็นความเรียงตามประเด็น

2.2 ข้อมูลจากแบบประเมินตนเอง ทำการวิเคราะห์ด้วยการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มด้วยสถิติที (t-test) โดยใช้โปรแกรม SPSS/PC ดังนี้

2.2.1 ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมจากทั้งสองกลุ่มตามแบบประเมินตนเองในช่วงก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม แยกเป็นรายข้อ จำนวน 10 ข้อ

2.2.2 ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมระหว่าง 2 กลุ่มทั้งในช่วงก่อนเข้าร่วมกิจกรรมและหลังเข้าร่วมกิจกรรม

3. ข้อมูลความคิดเห็นของผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่มีต่อการใช้เทคนิคเสียงจากภาพและเทคนิคการสนทนากลุ่มในการประเมินความต้องการจำเป็น

เป็นข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วสรุปเป็นความเรียงตามประเด็น คือ ความยากง่ายในการปฏิบัติ ความพึงพอใจในการใช้ของผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม และความเหมาะสมของเทคนิค

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย